

Талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөө (ТОХТ)
2020 оны 5 сарын 20

**Онцгой байдлын үеийн хөнгөлөлт болон
хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл**

1. Удиртгал

Бусад олон орны нэгэн адил Монгол улс КОВИД-19 цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засгийн хүндрэл, хөдөлмөр эрхлэлтийн сорилтуудтай тулгараад байна. 2019 оны 12-р сард Хятад улсын Хубэй мужийн Вухан хотод КОВИД-19 вирусын анхны тохиолдол оношлогдсоноос хойш дэлхий даяар хурдацтай тархаж байна.

Монгол Улс нь БНХАУ-ын эдийн засаг, ялангуяа худалдаа, аялал жуулчлал, гадаадын хөрөнгө оруулалттай илүү ойр, уялдаатай улс орны хувьд КОВИД-19 цар тахал эдийн засагт нь хамгийн хурдан нөлөөлж буй орнуудын нэг билээ. 2020 оны 1-р сарын сүүл үеэс эхлэн засгийн газрын зүгээс КОВИД-19 цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хатуу арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлсэн. Дэлхийн олон улсыг хамарсан өнөөгийн хямралт байдлын улмаас хөрөнгийн урсгал хумигдаж, түүхий эдийн үнэ буурч, Монгол улсын экспорт болон аялал жуулчлалын эрэлт буурч байна. Монгол Банк 2020 оны эхний хагаст эдийн засаг хумигдаж, хоёрдугаар хагаст өсөлт 1.8 хувь орчим байна гэж тооцоолжээ.

Эдийн засгийн нөхцөл байдал сулрахын хэрээр хөдөлмөр эрхлэлтийн төлөв байдал дордож, улмаар ажлын байр цөөрөх, олон ажилчид цомхотголд орох, цалин буурах зэрэг үзэгдэл нэмэгдэх хандлагатай байна. Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчид, түр гэрээт ажилчид болон албан бусаар хөдөлмөр эрхлэгчид эдийн засгийн энэхүү цочролыг даван туулах арга хэрэгсэл, боломж багатай тул цочрол тэдэнд хамгийн хүндээр тусах магадлалтай. Эрүүл мэндийн эрсдэл багасч, бизнес болон хөл хөдөлгөөний хязгаарлалтууд суларсны дараа ч цар тахлын нөлөөнд өртсөн ажилчид, бизнес эрхлэгчид үйл ажиллагаагаа сэргээж, хэвийн байдалдаа эргэж ороход илүү урт хугацаа шаардагдана. Иймд эдгээр бизнес эрхлэгчдэд болон тэдний ажилчдад яаралтай дэмжлэг үзүүлэх шаардлагатай байна. Үр дүнтэй, цагаа олсон дэмжлэг үзүүлснээр хямралын илүү хүнд сорилттой тулгарахаас сэргийлж чадна.

Монгол Улсын Засгийн газраас КОВИД-19- цар тахлын эдийн засаг дахь сөрөг үр нөлөөг бууруулахын тулд төсвийн болон мөнгөний бодлогын хэд хэдэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байна. Аж ахуйн нэгж, ажиллагсадыг яаралтай дэмжих хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газрын зүгээс эдийн засгийг идэвхжүүлэх 1.8 тэрбум ам. доллар (ДНБ-ий 13%) орчим өртөг бүхий багц арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр зарлаж, 2020 оны 4 дүгээр сарын 9-нд Улсын Их Хурлаас холбогдох хууль тогтоомжийг баталсан билээ. Энэ багц арга хэмжээийг хүрээнд нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх (төрийн болон орон нутгийн өмчит, түүний оролцоотой хуулийн этгээд хамаарахгүй), хувь хүний орлогын албан татвар болон аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөх, нийгмийн хамгааллыг нэмэгдүүлэх (хүүхэд болон ажилгүй болох эрсдэлтэй ажиллагсдад дэмжлэг үзүүлэх), малчдаас ноолуур худалдаж авахад зориулсан хөнгөлөлтэй зээлийн эх үүсвэр гаргах зэрэг арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна.

КОВИД-19 цар тахлын хямралт байдлаас гарах, эдийн засгийг сэргээхэд Монгол Улсын нийгмийн даатгалын тогтолцоо нь (НДТ) бодлогын хүчтэй хэрэгсэл болох юм. Монгол Улсад нийгмийн даатгалын нилээд өндөр, 2018 оны байдлаар нийт ажиллах хүчний 81.3 хувь нь хамрагдсан байна.¹ Эрүүл мэндийн даатгалыг оруулахгүй бусад даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээ нь сайн дурын даатгуулагчдын хувьд сарын орлогын 13.5 хувьтай тэнцэж байгаа бол албан журмын нийгмийн даатгалд даатгуулагч болон ажил олгогчийн төлж буй шимтгэлийн

¹ Монгол улсад нийгмийн даатгал нь тэтгэвэр, тэтгэмжийн даатгал, эрүүл мэндийн даатгал, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал, ажилгүйдлийн даатгалаас бүрдэнэ.

хэмжээ нь нийлээд ажилтны цалин орлогын 22 хувьтай тэнцэж байна. Даатгуулсан иргэд нь өндөр насны тэтгэвэр, хөдөлмөрийн чадвар алдалтын болон өвчний, мөн ажилгүйдлийн тэтгэмж авах эрх үүсдэг. Нийгмийн Даатгалын Сан (НДС)-д нийгмийн даатгалын шимтгэл цуглуулах, сангаас холбогдох тэтгэвэр тэтгэмж тавих асуудлыг НХХЯ-ны харьяа Нийгмийн Даатгалын Ерөнхий Газар (НДЕГ) хариуцдаг. Өнөөгийн нөхцөл байдал шиг гэнэтийн хямралын үед ажилчид болон ажил олгогчдын хувьд нийгмийн даатгалын шимтгэл үргэлжлүүлэн төлөхөд санхүүгийн бэрхшээл тулгардаг. Ажил олгогчид ажиллагсдынхаа цалин хөлсний 13 хувьтай тэнцэх хэмжээний шимтгэл төлж байна. Цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ хэрэгжүүлж байгаа, эдийн засаг суларч байгаа энэ цаг хугацаанд нийгмийн даатгалын шимтгэлийг үргэлжлүүлэн төлөх шаардлагын улмаас аж ахуйн нэгжүүд ажилчдаа цомхотгох болон цаашлаад бизнесээ хаахад ч хүргэж болзошгүй юм. Бизнесээ түр хугацаагаар зогсоох нь ч тэдэнд зардал ихтэй тусдаг. Учир нь бизнесийн үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэлээ сэргээж хэвийн түвшинд хүргэхийн тулд шинэ ажилчид авч сургах шаардлагатай болно. Ажиллагсад болон ажил олгогчдыг нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх арга хэмжээ нь бизнесийн үйл ажиллагаанд тавигдсан хязгаарлалтуудыг зогсоосны дараа бизнесээ хурдан сэргээж, хямралт байдлыг даван туулахад нь туслах юм.

Дээрх хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан, Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй эдийн засгийг дэмжих багц арга хэмжээнд аж ахуйн нэгж болон ажиллагсдыг нийгмийн даатгалын шимтгэлээс тодорхой хугацаанд чөлөөлөх арга хэмжээ чухлаар туссан хэдий ч хэрэгжүүлэхэд санхүүгийн бэрхшээл тулгараад байна. Монгол Улсын Их Хурал 2020 оны 4-р сарын 9-нд “Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас дэмжлэг үзүүлэх тухай хууль” баталснаар сайн дурын нийгмийн даатгалд хамрагдсан бүх даатгуулагчид, болон коронавируст халдварын цар тахлын улмаас үйл ажиллагаа нь доголдож, орлого нь буурсан боловч ажлын байрыг хадгалсан, хуулинд заасан тодорхой шалгуурыг хангасан аж ахуйн нэгжүүд, тэдгээрийн ажиллагсдыг 2020 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 2020 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаанд нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлсөн. Энэ арга хэмжээнд төрийн байгууллагад ажиллаж байгаа даатгуулагчид болон төрийн өмчит хуулийн этгээдэд ажиллаж байгаа даатгуулагчид хамрагдахгүй юм. Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх энэ арга хэмжээнд сайн дурын нийгмийн даатгалд хамрагдсан нийт 120 мянга орчим даатгуулагчид, албан журмын нийгмийн даатгалд хамрагдсан 540 мянга орчим даатгуулагчид хамрагдах тооцоотой байна. Энэ арга хэмжээний өртөг нь ойролцоогоор 228 сая ам.доллар (буюу ДНБ-ий 1.6%) болох бөгөөд арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлэхэд Засгийн газарт санхүүгийн бэрхшээл тулгарч байна.

Төслийн танилцуулга

Төслийн хөгжлийн зорилго нь Монгол Улсын ажил хайгч иргэд болон бичил бизнес эрхлэгчид хөдөлмөрийн зах зээл дэх боломжуудыг илүү хүртээмжтэй ашиглах нөхцлийг сайжруулж, КОВИД-19 цар тахлын хариу арга хэмжээний хүрээнд шаардлага хангасан ажиллагсдад түр хугацааны дэмжлэг үзүүлэх явдал юм.

Бүрэлдхүүн хэсэг 1 - Харилцагч-төвтэй төрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг дэмжих

Энэ бүрэлдхүүн хэсэг нь харилцагч төвтэй төрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг дэмжсэнээр, мэдээллийн хомс байдал болон хөдөлмөрийн зах зээлийн ил тод байдлын хязгаарлагдмал байдлаас үүдэн ажил хайхад тулгардаг хүндрэлүүдийг шийдвэрлэнэ. Хямралтай цаг үед олон ажил хайгчид цөөн тооны ажлын байранд өрсөлдөж, ажил олгогчид ажилтан шалгаруулж авахад төдийлөн хөрөнгө зарцуулах боломжгүй нөхцөлд ажлын байрны мэдээллийн ач холбогдол улам чухал болдог. Тус бүрэлдхүүн хэсгийн гол зарчим нь ажил мэргэжлийн зөвлөхүүдийн харилцагч төвтэй үйлчилгээг илүү хөгжүүлэх, өөрөөр хэлбэл ажил хайгчид болон ажил олгогчдын хэрэгцээнд төвлөрч, ажил хайгчдын хувьд хамгийн тохиромжтой ажлын байр болон боломжуудыг олж өгөх, ажил олгогчдод чадварлаг ажилчдыг олж авахад нь дэмжлэг

үзүүлэх явдал юм. Ингэснээр төрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг илүү үр дүнтэй болгож, иргэдийг чанартай ажлын байранд зуучлах, илүү олон ажил олгогчдыг татах, өндөр ур чадварын ажлын байр бүртгэх зэрэг үр дүнд хүрнэ.

Одоо хэрэгжиж буй Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл (ХЭДТ) нь харилцагч төвтэй төрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг хөгжүүлэх чиглэлд чухал алхмуудыг хийсэн. Үүнд: (а) төрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний хэв маяг, стандарт, ажиллагаа, гүйцэтгэлийн үнэлгээнд дүн шинжилгээ хийх; (b) холбогдох албан тушаалтнуудыг олон улсын форум, уулзалтанд оролцуулах, олон улсын шилдэг туршлагатай танилцуулах зэрэгт тогтолцооны чадавх бэхжүүлэх ажлыг системтэй хийх; (c) Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн системийг хөгжүүлж, төрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний үр өгөөжийг нэмэгдүүлснээр ажил мэргэжлийн зөвлөхүүдэд ажил олоход хүндрэлтэй иргэдэд илүү төвлөрч ажиллах боломж олгох зэрэг багтана. Мөн Бүгд Найрамдах Солонгос улсын хөгжлийн тусламжийн хүрээнд мэдээлэл харилцааны технологид суурилсан ажилд зуучлалын платформыг боловсруулж нэвтрүүлж, ажилд зуучлалын цахим, мобайл хэлбэрийг хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэх юм. ХЭДТ-ийн хүрээнд сонгогдсон 14 хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар, хэлтсийн 8-д нь дотоод заслын ажил хийж, үйлчилгээг харилцагчдад илүү ээлтэй, ойр болгох ажлыг хийсэн.

Энэхүү шинэ төслийн тус бүрэлдэхүүн хэсэг нь дээрх санал санаачлагыг хоёр түвшинд үргэлжлүүлэн хөгжүүлнэ. Нэгдүгээрт, зарим хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар, хэлтсийн үйлчилгээний орчныг сайжруулан шинэ шатанд гаргахад дэмжлэг үзүүлнэ. Үүнд: (а) төрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээнд хийсэн үнэлгээний зөвлөмжүүдэд үндэслэн үйлчилгээний зохистой зохион байгуулалтыг турших, нэвтрүүлэх; (b) Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн систем (ХЭДТ-ийн хүрээнд хөгжүүлэх) болон мэдээлэл харилцааны технологид суурилсан ажилд зуучлалын платформыг (Солонгос улсын хөгжлийн тусламжийн хүрээнд хөгжүүлэх) харилцан уялдаатай, нэгдсэн зохион байгуулалттай туршиж, ашиглах; (c) ХХҮЕГ-т сайжруулсан Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн системийг байршуулах нөхцлийг сайжруулах засварын ажил хийх, хөдөлмөрийн үйлчилгээний сайжруулсан зохион байгуулалт болон сургалт явуулах орчин нөхцлийг сайжруулах; мөн (d) техникийн тусалцаа, ажилтнуудын сургалтаар дамжуулан төрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний чадавх бэхжүүлэх. Хоёрдугаарт, хөдөлмөрийн зах зээлийн ерөнхий тогтолцоог дэмжих нэмэлт арга хэмжээгээр дамжуулан төрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээ болон хувийн биржүүдийн түншлэл хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх замаар үйлчилгээний үр ашиг, хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ. Үүнд: (а) хувийн хөдөлмөрийн биржүүдийн үйлчилгээний стандарт, үйл явц болон гүйцэтгэлийн үнэлгээнд дүн шинжилгээ хийх; (b) сул ажлын байрны мэдээлэл хуваалцах болон бусад арга хэмжээнүүдээр дамжуулан төрийн болон хувийн хөдөлмөрийн биржүүдийн хоорондын уялдаа холбоог сайжруулах; and (c) хөдөлмөр эрхлэлтийн шинэчилсэн үйлчилгээг таниулан сурталчлах зорилгоор олон нийтэд хүргэх мэдээлэл сурталчилгааны арга хэмжээ авах зэрэг орно.

Бүрэлдэхүүн хэсэг 2 - Хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй хөтөлбөрүүдийг бэхжүүлэх

Энэ бүрэлдэхүүн хэсэг нь хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй хөтөлбөрүүдийн дизайн, хамаарал ба эрэлтэнд нийцсэн байдлыг бэхжүүлнэ. Олон улсын шилдэг туршлага, ХЭДТ-ийн хэрэгжилтээс авсан сургамжид үндэслэн зах зээл дэх зарим техникийн болон нийгэм сэтгэл зүйн ур чадварын хомсдол болон ялангуяа КОВИД-19-ын хямралт байдлаас шалтгаалан ажиллах хүчний эрэлт буурч байгаа асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг санхүүжүүлнэ. Тус бүрэлдэхүүн хэсэгт хоёр дэд хэсэгтэй.

Дэд бүрэлдэхүүн хэсэг 2.1: Бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих

Энэ дэд бүрэлдэхүүн хэсэг нь цаашид тогтвортой үргэлжлэх бичил бизнесийг эхлүүлэх, өргөжүүлэх шинэ боломжуудыг дэмжих зорилгоор санхүүгийн болон санхүүгийн бус цогц дэмжлэг үзүүлнэ. Бүрэлдэхүүн хэсэг нь Монгол Улсын хөдөлмөрийн зах зээл дэх хоёр чухал саад бэрхшээлийг шийдвэрлэхэд чиглэнэ. Нэгдүгээрт, КОВИД-19 цар тахлаас үүдэлтэй хямралын эдийн засгийн сөрөг нөлөөнд автах магадлал өндөртэй бичил бизнес эрхлэгчид болон

хөдөлмөрийн зах зээл дэх ирээдүйн боломжууд нь ихээхэн бүрхэг байгаа шинээр бичил бизнес эрхлэх хүмүүст дэмжлэг үзүүлнэ. Хоёрдугаарт, ажиллах хүчний эрэлт бага, мөн бичил бизнесийн салбарын хөгжил удаашралтай байгаа гэх мэт хөдөлмөрийн зах зээл дэх ужиг хүндрэлтэй асуудлыг шийдвэрлэхэд хувь нэмэр оруулна.

Сургалт болон санхүүжилт, бусад дэмжлэгийг цогц байдлаар үзүүлэх нь (ялангуяа эмэгтэй бичил бизнес эрхлэгчдэд) илүү үр дүнтэй болохыг нотолсон олон улсын туршлагад үндэслэн, хэд хэдэн төрлийн санхүүгийн бус дэмжлэг болон боломжийн нөхцөлтэй санхүүгийн дэмжлэгийг хамтад нь үзүүлэх юм. Ийм цогц байдал нь Монгол Улсад одоо хэрэгжүүлж байгаа бичил бизнесийн дэмжлэгээс гол ялгагдах шинж чанар болно. Дэд бүрэлдэхүүн хэсэг дараах үйл ажиллагааг санхүүжүүлнэ: (i) үр шим хүртэгчдийн хэрэгцээнд нийцүүлэн уян хатан нөхцлөөр зохион байгуулагдах санхүүгийн бус дэмжлэг буюу бизнесийн ур чадвар олгох болон бизнес хөгжлийн сургалт, тусгай сургалтын модулиуд, зөвлөн туслах үйлчилгээ, бие биенээсээ харилцан суралцах төгсөгчдийн сүлжээ, мөн зах зээлд холбох дэмжлэг зэрэг үйлчилгээ үзүүлэх; (ii) шинээр эхлэх болон үйл ажиллагаа явуулж байгаа бичил бизнес эрхлэгчдэд бичил зээлийн дэмжлэг олгох, КОВИД-19 цар тахлын хямралын үед зээлийн хүүгийн хөнгөлөлт үзүүлэх². Тус дэд бүрэлдэхүүн хэсэг нь ХЭДТ-ийн нэг адилаар ХНХЯ-ны ажилтнууд болон сургалтын байгууллагуудын чадавх бэхжүүлэх, зорилтот бүлэг болон олон нийтэд тухайлан мэдээлэл хүргэх арга хэмжээ зохион байгуулах, үр шим хүртэгчдийг сонгон шалгаруулах, сургалтын хөтөлбөр боловсруулах зэрэг техник туслалцааны дэмжлэг мөн үзүүлнэ. Бичил бизнес эрхлэгчдэд бичил зээл олгох үйл ажиллагааг арилжааны банкуудаар дамжуулан хэрэгжүүлэх бөгөөд санхүүгийн зуучлалын үйлчилгээний талаарх Дэлхийн банкны холбогдох бодлогыг баримтална.

Дэд бүрэлдэхүүн хэсэг 2.2: Ур чадварын шинэчлэл хөтөлбөр

Энэ дэд бүрэлдэхүүн хэсэг нь хөдөлмөрийн зах зээлд эрэлт ихтэй ур чадварыг хөгжүүлэх зорилготой хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй хөтөлбөрийг шинэлэг, уян хатан байдлаар туршин хэрэгжүүлэх боломжийг ХНХЯ-нд олгоно. Турших шинэлэг хөтөлбөрийг Дэлхийн банктэй зөвшилцож сонгох бөгөөд (a) хөдөлмөр эрхлэлтэнд сайнаар нөлөөлдөг болох нь олон улсад туршлагад нотлогдсон байх; (b) одоо байгаа хөтөлбөрүүдээс ялгарсан шинэлэг байх; (c) орон нутгийн нөхцөлд туршин хэрэгжүүлэх боломжтой байх; (d) санамсаргүй хяналтын үр нөлөөний үнэлгээний аргачлалыг ашиглан үнэлгээ хийгдэх; (e) төсөл дууссаны дараа ХНХЯ хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй хөтөлбөрүүдийн нэг болгон хэрэгжүүлэх хөтөлбөр байх юм. Энэхүү дэд бүрэлдэхүүн хэсгийг ТХН шууд хариуцан хэрэгжүүлэх бөгөөд ирээдүйд хэрэгжүүлж болох хөтөлбөрийн шинэлэг санааг баталгаажуулах юм.

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3.

Хөдөлмөрийн зах зээлийн мониторинг, дүн шинжилгээ ба төслийн удирдлагад дэмжлэг үзүүлэх

Бүрэлдэхүүн хэсэг 3 нь байгууллагын болон хувь хэрэглэгчдийн ашиглах хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн хүрээ, чанар, хүртээмжийг сайжруулж, мэдээлэлд үндэслэн зөв шийдвэр гаргахад нь тусална. Үүний зэрэгцээ хяналт-шинжилгээ үнэлгээ, төслийн удирдлагад дэмжлэг үзүүлэх бөгөөд хоёр дэд бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ.

Дэд бүрэлдэхүүн хэсэг 3.1: Хөдөлмөрийн зах зээлийн мониторинг, дүн шинжилгээ

Хөдөлмөрийн зах зээлийн илүү хүртээмжтэй, цогц мэдээлэл нь мэдээллийн хомс байдлаас үүдэлтэй ажил хайлтын асуудлуудыг шийдвэрлэх, ажил мэргэжлийн сонголт хийж байгаа ажил хайгчид болон оюутнуудыг ажил хайх болон ур чадвараа сайжруулахад чиглүүлэх, бодлого боловсруулагч нарт боловсролын болон хөдөлмөрийн бодлого, хөтөлбөрүүдийг нотолгоонд

² Хямралын үед бөөний зээлийн хүүнд түр хугацааны хөнгөлөлт үзүүлэх замаар бичил бизнес эрхлэгчдэд хөнгөлөлтэй хүүтэй зээл олгоно. КОВИД-19 цар тахлын хямралын үед дэлхийн олон улс орон санхүүгийн зах зээлдээ өртөг багатай эх үүсвэр нэмж оруулах ийм арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна.

суурилан шинэчлэн өөрчлөхөд тусалдаг. Дэд бүрэлдэхүүн хэсэг 3.1 нь ХЭДТ-ийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаануудыг үргэлжлүүлж, хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн хүрээ, чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ. ХЭДТ-тэй уялдаатайгаар, хөдөлмөрийн зах зээлийн дараах мониторинг, дүн шинжилгээг хийнэ: (а) дэд бүрэлдэхүүн хэсэг 2.2-ийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй хөтөлбөрийн үр нөлөөний үнэлгээ; (б) ХЭДТ-ийн хүрээнд эхлүүлсэн ажилгүйдлийн судалгааг дуусгана³. Энэ дэд бүрэлдэхүүн хэсэг нь үр нөлөөний үнэлгээ хийх зөвлөхийн үйлчилгээ болон ажилгүйдлийн судалгааны тайлан боловсруулах, түгээх үйл ажиллагаа болон үр нөлөөний судалгааны хүрээнд талбар дээр хийгдэх ажлуудыг санхүүжүүлнэ.

Дэд бүрэлдэхүүн хэсэг 3.2: Төслийн удирдлага ба мониторинг

Энэ дэд бүрэлдэхүүн хэсэг нь ХНХЯ-нд төслийн өдөр тутмын хэрэгжилт ба үйл ажиллагааны дэмжлэг үзүүлж, төслийн өдөр тутмын хэрэгжилтийг хариуцах Төсөл хэрэгжүүлэх нэгж (ТХН)-ийн үйл ажиллагааг санхүүжүүлнэ. Үүнд хяналт- шинжилгээ үнэлгээний үйл ажиллагаанд үзүүлэх дэмжлэг, ТХН-ийн зохицуулалт, төслийн удирдлагын үйл ажиллагааны санхүүжилт багтана.

Бүрэлдэхүүн хэсэг 4. КОВИД-19 цар тахлын үүдэлтэй хямралын хариу арга хэмжээний хүрээнд шаардлага хангасан ажиллагсдад түр хугацааны дэмжлэг үзүүлэх

Энэ бүрэлдэхүүн хэсэг нь КОВИД-19 цар тахлын үүдэлтэй хямралын хариу арга хэмжээ болгож, хуульд заасан шаардлага хангасан аж ахуйн нэгжүүд, тэдний ажиллагсдад түр хугацааны дэмжлэг үзүүлнэ. Хямралын энэ цаг үед сар тутам нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх үүрэг хариуцлага нь ажил олгогч ба даатгуулагчдын хувьд тодохой хэмжээний санхүүгийн ачаалал үүсгэж, энэ нь цаашлаад ажлын байрыг цомхотгох, бизнесийн үйл ажиллагаа хаагдах эрсдэлд шууд бусаар нөлөөлж болох юм. Монгол Улсын Их Хурлаас нийгмийн даатгалын шимтгэлийг албан журмаар болон сайн дурын үндсэн дээр төлдөг, шаардлага хангасан аж ахуйн нэгжүүд, тэдний ажиллагсдыг нийгмийн даатгалын шимтгэлээс түр хугацаанд чөлөөлөх хууль эрх зүйн орчинг бүрдүүлсэн. Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх энэ арга хэмжээ нь холбогдох тэтгэвэр тэтгэмжийг байнга төлж байх ёстой байдаг Нийгмийн даатгалын сан (НДС)-гийн санхүүгийн байдалд нөлөөлнө. Тиймээс тус бүрэлдэхүүн хэсгийн хүрээнд НДС-нд хөрөнгө шилжүүлэх нь хямралын үед тус сангаас ажилгүйдлийн тэтгэмж гэх мэт богино хугацааны тэтгэмжүүдийг цагт хугацаанд нь олгох боломжийг нэмэгдүүлж, сангийн урт хугацааны санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангахад хувь нэмэр оруулах юм. Энэ бүрэлдэхүүн хэсэг нийгмийн даатгалын шимтгэл албан журмаар төлдөг, хуульд заасан шаардлага хангасан аж ахуйн нэгжүүд болон тэдний ажиллагсдыг нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх арга хэмжээг дэмжинэ. ХЭДТ-ийн хүрээнд мөн сайн дурын нийгмийн даатгалд хамрагдсан даатгуулагчдыг шимтгэлээс чөлөөлөх арга хэмжээг мөн дэмжиж байгаа юм.

Шимтгэлээс чөлөөлөгдөх аж ахуйн нэгж буюу ажил олгогчдын шалгуурыг “Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас дэмжлэг үзүүлэх”⁴ тухай хуулиар тодорхойлж, хэрэгжилтийн зохицуулалтуудыг засгийн газрын холбогдох журмаар зохицуулсан⁵. Төрийн байгууллагад ажиллаж байгаа даатгуулагчид, төрийн болон орон нутгийн өмчит, түүний оролцоотой хуулийн этгээдэд ажиллаж байгаа даатгуулагчид үүнд хамаарахгүй. Шаардлага хангасан ажил олгогчид гэдэгт дээрх хууль, журамд тодорхойлсны дагуу КОВИД-

³ ХЭДТ-ийн хүрээнд ХНХЯ ажилгүйдлийн судалгаа хийхээр сонгосон бөгөөд КОВИД-19 цар тахлаас үүдэлтэй хямралын энэ цаг үед энэхүү судалгааны сэдвийн ач холбогдол улам нэмэгдлээ. Жилийн турш хийгддэг Ажиллах хүчний судалгааны асуулганд шинэ модул нэмэх арга замаар судалгааг зохион байгуулсан. ХЭДТ-ийн хүрээнд судалгааны дизайн хийх зөвлөх үйлчилгээ болон судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажлыг санхүүжүүлсэн бол энэхүү төслийн хүрээнд дээрх судалгааны мэдээлэл дүн шинжилгээ хийх, тайлан боловсруулах зөвлөх үйлчилгээг санхүүжүүлэх юм.

⁴ <https://www.legalinfo.mn/law/details/15244?lawid=15244>

⁵ <https://www.legalinfo.mn/law/details/15274>

19 цар тахлын улмаас үйл ажиллагаа нь доголдож, орлого нь буурч байгаа боловч ажлын байраа хадгалсан, шимтгэлээс чөлөөлөгдөх арга хэмжээнд хамрагдах нөхцөл хангагдсан болохыг нь НДЕГ болон түүний аймаг, дүүргийн салбар байгууллагууд хянан тогтоосон аж ахуйн нэгжүүдийг хэлнэ. Хуулийн хүрээнд 6 сарын хугацаанд шимтгэлээс чөлөөлөгдөх үр шим хүртэгчдийг хамруулахад төслийн хөрөнгө хүрэлцэхгүй тул, нэг сарын хугацаанд аль болох олон үр шим хүртэгчдийг дэмжинэ. Энэхүү бүрэлдхүүн хэсгийн хүрээнд үр шим хүртэгчид нь орон нутгийн ядуурлын түвшин, нийт шимтгэлийн хэмжээ, хамрагдах хүний тоо ба төслийн төсөв зэргийг харгалзан сонгох аймаг, дүүргийн ажил олгогч болон даатгуулагчид байна.

Төслийг Дэлхийн банкны Байгаль орчин, нийгмийн хүрээний (БОНХ) бодлогод нийцүүлэн боловсруулсан. Талуудын оролцоог хангах болон мэдээллийг ил болгох тухай Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөний стандарт БОНС 10-т заасны дагуу төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага нь оролцогч талуудыг цаг тухайд нь, хамааралтай, ойлгомжтой, хүртээмжтэй мэдээллээр хангаж, тэдний соёл зан заншлын онцлогт зохистой байдлаар, аливаа булхай, хөндлөнгийн оролцоо, албадлага, ялгаварлан гадуурхалт, айлган сүрдүүлэгээс ангид харилцан зөвлөлдөх ёстой.

2. Оролцогч талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөө (ОТОХТ)

Талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөөний үндсэн зорилго нь төсөл хэрэгжүүлэх бүхий л хугацааны туршид олон нийтэд нээлттэй мэдээлэх, олон нийттэй зөвлөлдөх зэргээр талуудын оролцоог хангах явдал юм. ОТОХТ нь төслийн баг талуудтай хэрхэн харилцах арга замыг нарийвчлан тодорхойлох бөгөөд иргэд төсөл болон төслийн аливаа үйл ажиллагаатай холбоотой санал хүсэлт, өргөдөл гомдол гаргах механизмыг тусгана.

Төслийн ажилтнууд болон нутгийн иргэд хоорондын харилцан уялдаатай хамтын ажиллагааг хангах, төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой байгаль орчин, нийгмийн эрсдлийг бууруулахын тулд төслийн хэрэгжилтэнд орон нутгийн иргэдийг оролцуулах нь зайлшгүй чухал юм. Ялангуяа халдварт өвчний тархалтын нөхцөл байдалд халдварт өвчинтэй холбоотой аливаа эрсдлийн талаарх иргэдийн ойлголт, мэдлэгийг дээшлүүлэх үйл ажиллагааг өргөн цар хүрээнд, нутгийн иргэдийн зан заншил, соёлд нийцтэй байдлаар зохион байгуулах, олон нийтэд зөвөөр ойлгуулах нь онцгой ач холбогдолтой.

2.1. Оролцогч талуудыг тодорхойлж, шинжлэх

Төслийн оролцогч талууд гэдэгт

- i) Төслийн үйл ажиллагаанаас шууд болон шууд бус хэлбэрээр, эерэг болон сөрөг нөлөөлөлд өртсөн эсвэл өртөх магадлалтай (“нөлөөлөлд өртсөн тал”);
- ii) Төслийг сонирхож буй буюу төслийн үйл ажиллагааны улмаас ашиг сонирхол нь хөндөгдөж болзошгүй, эсвэл Төсийн үр дүнд ямар нэг байдлаар нөлөөлөх боломжтой (“сонирхогч талууд”)

хувь хүн, бүлэг хүмүүс, бусад этгээдийг багтаан ойлгоно.

Төсөл боловсруулах шатанд оролцогч талуудтай ойлголцох, хамтран ажиллахын тулд тухайн оролцогч тал болох бүлгийн ашиг сонирхлыг төлөөлөгчийн үүрэг гүйцэтгэх нөлөө бүхий хүмүүсийг тодорхойлох, өөрөөр хэлбэл төсөлтэй хамтрах ажиллах явцад тухайн бүлгийн эрх ашгийг хамгаалж чадах, бүлгийн гишүүдийн итгэл дэмжлэгийг хүлээсэн итгэмжит хүмүүсийг олж тодорхойлох нь чухал. Олон нийтийн төлөөлөл нь тухайн орон нутгийн нөхцөл байдлыг илүү сайн ойлгоход туслах бөгөөд төсөлтэй холбоотой мэдээллийг олон нийтэд түгээх, төсөл орон нутгийн зорилтот бүлэг, олон нийт, тэдгээрийн тогтсон сүлжээтэй уялдаа холбоотой ажиллах, харилцах үндсэн суваг болно. Оролцогч талуудын төлөөллийг баталгаажуулах (тухайн хүмүүс нь төлөөлж буй олон нийт, бүлгийн эрх ашгийг хамгаалж, төлөөлж чадах эсэхийг баталгаажуулах үйл явц) нь олон нийтийн оролцогч талуудтай харилцаа холбоо тогтооход чухал үүрэгтэй байна. Үүний тулд тухайн олон нийтийн гишүүдээс санамсаргүй байдлаар сонгож албан бус яриа өрнүүлэх ба ингэхдээ тэдний эрх ашгийг хэн хамгийн сайн хамгаалж, тэднийг төлөөлж чадахыг асууж болно. КОВИД-19 цар тахлын улмаас олон нийтийн цугларалтыг

хязгаарласан эсвэл хориглосон үед оролцогч талыг тодорхойлох үйл явц нь хувь хүмүүстэй илүү харилцах, нөлөөлөлд өртсөн иргэдтэй төрөл бүрийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл ашиглан харилцах шаардлагатай болж байна.

2.1 Аргачлал

Хамгийн сайн үр дүнд хүрэхийн тулд төсөл нь оролцогч талуудын оролцоог хангахад дараах зарчмуудыг баримтална. Үүнд:

- Төсөл хэрэгжүүлэх үе шатанд нээлттэй байдлыг хангах: төсөл хэрэгжүүлэх бүхий л хугацааны туршид төслийн талаар олон нийтийн зөвлөлгөөн, хэлэлцүүлгийг нээлттэй, аливаа булхай, хөндлөнгийн оролцоо, дарамт шахалт, албадлага эсвэл айлган сүрдүүлэлтээс ангид зохион байгуулна.
- Мэдээлэлд суурилсан оролцоог хангаж, эргэх холбоо үүсгэх: мэдээллийг зохих загвар, форматын дагуу бүх оролцогч талуудад өргөн цар хүрээтэй түгээнэ; оролцогч талуудын аливаа санал, тулгамдсан асуудалд дүн шинжилгээ хийх, шийдвэрлэхэд туслах зорилгоор байр сууриа илэрхийлэх боломжийг олгоно.
- Тэгш оролцуулах ба мэдрэмжтэй хандах: Мэдээлэл солилцох болон хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхийн тулд төслийн үйл ажиллагаанд талуудын оролцоог тэгш хангах зарчмыг баримтална. Бүх оролцогч талууд мэдээллийн хүртээмжийн тэгш эрхтэй байна. Оролцооны аргыг сонгохдоо оролцогч тал тус бүрийн тусгай хэрэгцээ шаардлагад мэдрэмжтэй хандаж, тэдний оролцоог хангах зохистой арга замыг сонгоно. Эмзэг бүлгийн иргэд, ялангуяа эмэгтэйчүүд, залуучууд, ажил олоход бэрхшээлтэй иргэд, коллеж, их дээд сургууль төгсөгчид, өндөр настан болон үндэсний цөөнхийн соёл, зан заншил зэрэгт онцгойлон анхаарч мэдрэмжтэй ажиллана.
- Уян хатан байдал: Халдварт өвчнөөс сэргийлэх арга хэмжээний хүрээнд зайнаас харьцах шаардлага тавигдаж байгаа нь оролцооны уламжлалт хэлбэрийг ашиглахад бэрхшэл учруулж байгаа бол интернетээр харилцах гэх мэт оролцооны өөр бусад арга хэлбэрийг ашиглах зэрэг уян хатан байдлаар ажиллана.

Төслийн хэрэгжилтэнд талуудын үр дүнтэй, бүтээлч оролцоог хангахын тулд төслийн оролцогч талуудыг дараах байдлаар бүлэглэн үзэж болох юм. Үүнд:

- Нөлөөлөлд өртсөн тал – Төслийн шууд нөлөөлөлд өртсөн (бодитой өртсөн эсвэл өртөж болзошгүй) эсвэл төсөлтэй холбоотой аливаа өөрчлөлтөнд өртөх магадлалтай гэж тодорхойлогдсон бөгөөд төслийн аливаа нөлөөлөл, үр дагаврыг тодорхойлох, бууруулах, удирдах арга хэмжээний талаар шийдвэр гаргахад нягт хамтран ажиллах шаардлагатай Төслийн нөлөөллийн бүсэд (ТНБ) байгаа хувь хүн, бүлэг хүмүүс болон бусад этгээд,
- Бусад сонирхогч тал – Төслийн шууд нөлөөлөлд ороогүй хэдий ч төсөл эрх ашигийг нь хөндсөн гэж үзэж буй эсвэл төсөл хэрэгжүүлэх үйл явцад тодорхой байдлаар нөлөөлж болзошгүй хувь хүн, бүлэг, этгээд;
- Эмзэг бүлгүүд – Бусад бүлэг хүмүүстэй харьцуулбал төслийн нөлөөлөлд илүү өртөх эсвэл цаашид ядуу эмзэг байдал нь нэмэгдэх магадлалтай иргэд⁶ байх ба төсөлтэй холбоотой зөвлөлгөөн, хэлэлцүүлэг, шийдвэр гаргах үйл явцад тэдний тэгш оролцоог хангахын тулд тусгайлан хүчин чармайлт гаргах шаардлагатай.

2.2. Нөлөөлөлд өртсөн тал

Төслийн шууд нөлөөлөлд бодитой өртсөн эсвэл өртөж болзошгүй орон нутгийн иргэд, гишүүд

⁶ Эмзэг байдлын статус нь тухайн хувь хүн эсвэл бүлгийн угсаа гарал, үндэсний, угсаатны эсвэл нийгмийн гарал үүсэл, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, улс төр эсвэл үзэл бодлын баримтлал, эд хөрөнгө, нас, соёл зан заншил, бичиг үсэгт тайлагдсан байдал, өвчтэй байдал, бие махбодын эсвэл сэтгэл санааны хөгжлийн бэрхшээлтэй байдал, ядуу эсвэл эдийн засгийн хувьд сул байдал, байгалийн өвөрмөц баялгаас хараат байдал зэргээс улбаалсан байж болно.

болон бусад талууд багтана. Жишээлбэл:

- Хөдөлмөр, Нийгмийн Хамгааллын Яам
- Хөдөлмөр, Халамж Үйлчилгээний Ерөнхий Газар (ХХҮЕГ)
- Бүх ажил хайж буй иргэд эсвэл бичил бизнес эрхлэгчид
- Ажил олоход бэрхшээлтэй байгаа иргэд
- 18-34 насны залуучууд
- МСҮТ, коллеж, их дээд сургууль төгсөгчид
- Ядуу өрх (ООТА-ын оноогоор хэмжсэн)
- Эмэгтэйчүүд
- Хөдөө орон нутгийн хоршоо, нөхөрлөлийн гишүүд
- Иргэдийн бүлгүүд
- Нийгмийн даатгалд хамрагдсан даатгуулагчид
- Хөдөлмөр, нийгмийн халамжийн газрууд
- Мэргэжлийн сургалтын сургагч багш нар
- Сонгон шалгаруулах хорооны гишүүд
- Төслийн Удирдах Хороо
- Оролцогч санхүүгийн байгууллагууд (ОСБ)-ын ажилтнууд

2.3. Бусад сонирхогч тал

Төслийн шууд нөлөөлөлд өртсөн олон нийтээс гадна дор дурдсан этгээдийг төслийн оролцогч талд хамааруулна. Үүнд:

- Шалгуурт тэнцсэн өргөдөл гаргагчийн гэр бүлийн гишүүд
- Үйлчилгээ үзүүлэгчид болон борлуулагчид
- Бодлого боловсруулагчид
- Судалгааны хүрээлэн, олон улсын болон үндэсний зөвлөхүүд
- Дотоодын болон олон улсын бусад байгууллагууд
- Үндэсний болон орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн компаниуд
- Олон нийт

2.4. Эмзэг бүлгийн иргэд

Дуу хоолойгоо илэрхийлэх боломж хомс байдаг эмзэг бүлгийн иргэд, бүлгүүдэд төслийн үйл ажиллагаа ямар үр нөлөө үзүүлэхийг сайн ойлгох нь чухал ач холбогдолтой бөгөөд тэдний ойлголт, оролцоог нэмэгдүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ. Тухайлбал, халдварт өвчин болон эмчилгээний талаарх ойлголт, мэдлэгийг дээшлүүлэх арга хэмжээ зохион байгуулахдаа эмзэг бүлгийн иргэд, бүлгийн онцлог нөхцөл байдал, санаа зовнисон асуудлууд, соёл зан заншлын өвөрмөц онцлогийг харгалзан, зохистой арга замыг ашиглана. Эмзэг байдал нь хувь хүний угсаа гарал, хүйс, нас, эрүүл мэндийн байдал, эдийн засгийн хомсдолтой болон санхүүгийн гачигдалтай байдал, нийгэм олон нийтийн дундах байр суурь (жишээ нь үндэстний цөөнх, бусад онцлог бүлэг гэх мэт), бусад хүмүүс болон байгалийн баялгаас хараат байдал зэргээс улбаалсан байж болно. Төслийн талаар шийдвэр гаргахад эмзэг бүлгийн иргэд, бүлгийн оролцоог бусад оролцогч талуудтай ижил түвшинд хангахын тулд ялангуяа, зөвлөлдөх, хэлэлцэх бүхий л үйл явцад тэдний оролцоог хангахад зохистой арга хэрэгслийг тухайлан ашиглана.

Төслийн хүрээнд эмзэг бүлэгт дараахи хүмүүсийг хамруулж ойлгож болох бөгөөд үүгээр хязгаарлагдахгүй. Үүнд:

- Ажил хайж буй иргэд болон бичил бизнес эрхлэгчид
- Ажил олоход бэрхшээлтэй байгаа иргэд
- 18-34 насны залуучууд
- МСҮТ, коллеж, их дээд сургууль төгсөгчид
- Ядуу өрх (ООТА-ын оноогоор хэмжсэн)
- Эмэгтэйчүүд

- Хөдөө орон нутгийн хоршоо, нөхөрлөлийн гишүүд, суурин газар амьдарч буй малчид
- Үндэстний цөөнх
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд (ХБИ)

Цаашид төслийн нөлөөлөлд өртөж болзошгүй орон нутгийн эмзэг бүлгийн иргэдийг тодорхойлж, зохих арга хэрэгслийг ашиглан тэдэнтэй зөвлөлдөнө. Төслийн зүгээс ашиглах оролцооны аргачлалуудыг дараах хэсгүүдэд тусгасан болно.

БОНС7

Монгол Улсын нийт хүн амын 85 гаруй хувь нь халх Монгол үндэстэн бөгөөд үлдсэн хувь нь хэл, соёлын хувьд ялгаатай олон ястны иргэд байдаг. Хүн амын нэг онцлог бүлэг бол Тува хэлээр ярьдаг цаатан ард түмэн юм. Цаатан иргэд алслагдсан хөдөө орон нутаг амьдардаг бөгөөд төслийн хүрээнд бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих үйл ажиллагаа нь звөхөн хот суурин газарт хэрэгжих тул энэ бүлэгт хамааралгүй. Баруун бүсийн Баян-өлгий аймгийн төвд амьдран суудаг казак иргэд дээрх үйл ажиллагаанд хамрагдах боломжтой. Хүн амын бусад бүлгүүд Монгол хэлээр ярьдаг.

Талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөөг нутгийн уугуул иргэдийн асуудлын талаарх БОНС-7-той нийцүүлэн зохих хэлэлцүүлэг явуулах нөхцөл бүрдүүлэх, ялангуяа казак иргэдийг бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих үйл ажиллагаанд амжилттай оролцуулахын тулд холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ. Үүнд төслийн холбогдох мэдээлэл материалыг Монгол болон Казак хоёр хэл дээр гаргах, КОВИД -19 цар тахлын нөхцөлд тэдэнд мэдээллийг хүргэх, эргэх холоо үүсгэх орон нутгийн сувгуудыг бий болгоно. Ялгаатай соёлын хувьд зохистой байдлаар үйл ажиллагааг зохион байгуулна.

3. Талуудын оролцоог хангах хөтөлбөр

3.1. Төсөл бэлтгэх оролцогч талуудын оролцоог хэрхэн хангасан тухай

КОВИД-19 цар тахлын эрсдлийн түвшний улмаас төслийг нэн яаралтай боловсруулах шаардлага хэрэгцээ болон Монгол Улсын Онцгой байдлын комисс 2020 оны 4-р сарын 28-нд улс орныг өндөржүүлсэн бэлэн байдлын зэрэгт хэсэгчлэн шилжүүлсэн хугацаа болон холбогдох арга хэмжээг 5-р сарын 31 хүртэл сунгах шийдвэр гаргасантай уялдуулан энэхүү төслийг Дэлхийн Банк батлахаас өмнө төслийн ТОХТ-г бүрэн утгаар нь боловсруулах боломж хязгаарлагдмал байв. Төслийн Оролцогч талуудын оролцоог хангах урьдчилсан төлөвлөгөөг төслийн үнэлгээний шатанд боловсруулан нийтэд нээлттэй болгосон бөгөөд энэ нь оролцогч талуудын оролцооны илүү цогц стратеги, төлөвлөгөө боловсруулах үйл явцын эхлэл болсон юм. Төсөл батлагдсаны дараа төлөвлөгөөний эхний энэ хувилбарт илүү дэлгэрэнгүй мэдээлэл оруулан шинэчлэх ба цаашид шаардлагатай тохиолдолд тухай бүр шинэчилнэ.

Энэнхүү төсөл нь одоо хэрэгжиж буй Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл (ХЭДТ) дээр суурилан, үйл ажиллагааг өргөжүүлэн хэрэгжүүлэх бөгөөд ХЭДТ-ийн хувьд иргэд олон нийттэй зөвшилцөх үйл ажиллагаанууд хийгдсэн. КОВИД-19 цар тахлын нөхцөлд дээрх төслийн холбогдох зөвлөлдөх арга хэмжээг мөн шинэчлэх шаардлага үүсч байна. Энэхүү төслийн ТОХТ (болон БОННХТ)-ийн төсөл дээр ХНХЯ, ХХҮЕГ болон ТХН-ийн ажилтнуудын хүрээнд зөвлөлдсөн. ТХН нь зарим аймаг орон нутгийн хөдөлмөр, халаж үйлчигээний газар хэлтсүүдийн холбогдох хүмүүстэй утсаар зөвлөлдсөн болно. ХНХЯ болон ТХН—ийн санал энэхүү төлөвлөгөөнд тусгагдсан бөгөөд ХНХЯ-ны вебсайт дээр 2010 оны 5 сарын 21-нд байршуулж (<http://www.mlsp.gov.mn/nnews/736>) олон нийтэд ил болгосон. Төлөвлөгөөний энэ хувилбарыг төслийн хэрэгжилтийн эхний ше шатанд дахин шинэчлэх бөгөөд цаашид ХНХЯ болон ТХН шаардлагатай үед болон тогтмол хугацаанд тухай бүр шинэчилнэ. Орон нутгийн хөдөлмөр халамж үйлчилгээний газар, хэлтсүүд нутгийн иргэд болон оролцогч санхүүгийн байгууллагуудтай зохих зөвлөлдөх уулзалтуудыг хийнэ. Шаардлагатай бол орон нутгийн хөдөлмөр халамж үйлчилгээний газар, хэлтсийн ажилтнуудад сургалт зохион байгуулах зөвлөх

үйлчилгээ авч болно.

3.2. Төслийн оролцогч талуудын хэрэгцээ ба тэдний оролцоог хангах арга, хэрэгслийн тухай

КОВИД-19 цар тахлын гоц халдварт өвчний нөхцөл байдалд олон нийтийн дунд халдвар тархах эсвэл халдварлахаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд олон нийттэй зөвлөлдөх үйл явцад онцгой болгоомжтой хандана. Ийм нөхцөлд харилцаа холбооны дараах сувгийг сонгон ашиглана. Үүнд:

- Олон нийтийн уулзалт, семинар, сонсгол зэрэг олон нийтийн цугларалтаас (үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлж буй хорио цээрийн арга хэмжээ, хязгаарлалт, зөвлөмжийг харгалзсан) зайлсхийх;
- Уулзалт зөвшөөрөгдсөн бол фокус бүлгийн уулзалт гэх мэт цөөн хүний бүрэлдэхүүнтэй зөвлөлдөх уулзалтуудыг зохион байгуулах. Хэрэв ийм уулзалт зохион байгуулахыг зөвшөөрөөгүй эсвэл зөвлөөгүй тохиолдолд зөвлөлдөх бүх уулзалтыг онлайн хэлбэрээр зохион байгуулах хүчин чармайлт гаргах;
- Харилцаа холбооны арга хэрэгслийн шинэ төрлүүдээр баяжуулж, олон нийтийн социал медиа, онлайн сувгуудыг ихэвчлэн ашиглах. Зорилго болон оролцуулах сонирхогч талуудын төрлөөс хамааран тэдэнд илүү боломжтой, тохиромжтой онлайн платформ, чат бүлгийг бий болгож ашиглах;
- Оролцогч талууд онлайн сувгуудыг ашиглах боломжгүй эсвэл тогтмол ашигладаггүй тохиолдолд харилцаа холбооны уламжлалт сувгуудыг (зурагт, сонин, радио, суурин утас, шуудан) ашиглах. Оролцогч талуудад холбогдох мэдээллийг хүргэх, тэдний санал хүсэлт, зөвлөмжийг авах боломжийг бүрдүүлэхэд харилцаа холбооны уламжлалт сувгууд үр дүнтэй байх боломжтой;
- Төслийн нөлөөлөлд өртсөн иргэд эсвэл төслийн үр шим хүртэгчидтэй шууд холбогдох шаардлагатай бол тухайн нөлөөлөлд өртсөн айл өрх тус бүртэй шууд харилцах сувгийг тодорхойлох, тухайлбал и-мэйл мессеж, шуудан, онлайн платформ, олон нийтийн нийтлэг ашигладаг операторын суурин утас зэргийг ашиглах;
- Оролцоог хангахын тулд ашиглахаар санал болгож буй харилцаа холбооны арга хэрэгсэл тус бүрийн хувьд оролцогч талуудын санал хүсэлт, зөвлөмжийг авах эргэх холбоог хэрхэн үүсгэх, ашиглахыг тодорхой болгоно.

3.3. Мэдээллийг нээлттэй болгоход ашиглаж болох стратеги

Төслийн үе шат	Зорилгот оролцогч тал	Танилцуулах мэдээллийн жагсаалт	Санал болгож буй арга, хугацаа
Хэрэгжилт	Засгийн газрын байгууллагууд: Улсын Онцгой Байдлын Комисс, СЯ, ХНХЯ, ХХҮЕГ, орон нутгийн хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар (Улаанбаатар хот, аймгийн түвшинд), Сонгон шалгаруулах хорооны гишүүд; Олон нийт: Ажил хайж буй иргэд, бичил бизнес эрхлэгчид; Ажил олоход бэрхшээлтэй байгаа иргэд; 18-34 насны залуучууд; МСҮТ, коллеж, их дээд сургууль төгсөгчид; Ядуу өрхүүд; Эмэгтэйчүүд; Хөдөө орон нутгийн хоршоо, нөхөрлөлийн гишүүд, аймгийн төвд амьдарч буй малчид; Иргэдийн бүлгүүд; Нийгмийн даатгалд хамрагдсан даатгуулагчид; Аймгийн төвд амьдарч буй малчид, орон нутгийн хүн ам;	Оролцогч талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөө Гомдол барагдуулах механизм /ГБМ/ ба үйл ажиллагааны журам Төслийн талаарх тогтмол шинэ мэдээлэл	Төслийн вебсайт ба фейсбук ХНХЯ ба ХХҮЕГ-ын вебсайт Улиралд нэг удаа Зурагт/радиоогийн хөтөлбөр (төсөл хэрэгжүүлэх бүх хугацааны туршид) Зурагт хуудас, сурталчилгааны хуудас, бусад хэвлэмэл материал, улиралд нэг удаа

	үндэстний цөөнх; Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд (ХБИ) Олон улсын байгууллагууд: НҮБХХ, ОУХБ, АХБ, ЕСБХБ, ГОУХАН зэрэг		
--	--	--	--

3.4. Оролцогч талуудын оролцооны төлөвлөгөө

Аргачлалын хувьд үйл ажиллагааг сонирхогч бүх талуудад хүртээмжтэй, соёл зан заншлын хувьд зохистой байдлаар зохион байгуулах нь чухал бөгөөд ингэснээр эмзэг бүлгийн иргэд төслийн үйл ажиллагаанд оролцох үр өгөөжийг хүртэх боломжийг олгоно. Улсын Онцгой Байдлын Комиссоос 2020 оны 5-р сарын 31- ны өдрийг хүртэл олон нийтийн цугларалт хийхгүй байх чиглэл бүхий удирдамж гаргасан байгаа тул мэдээлэл түгээх гол сувгууд нь яам болон Дэлхийн банкны вэбсайт, үндэсний телевиз, радио, аймгийн түвшний телевизүүд, ФМ радио зэрэг байна. Хоёрдугаарт хэвлэмэл материалууд бөгөөд дэлгүүр, банк, эрүүл мэндийн төвүүд зэрэг үйлчилгээний гол газруудад байршуулан мэдээлэл түгээнэ. Орон нутгийн хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний газрууд өөрийн вебсайт эсвэл мэдээллийн самбараар дамжуулан төслийн нөлөөлөлд өртсөн иргэдэд мэдээлнэ. ТХН төслийн холбогдох мэдээлэл, материалыг Монгол болон Казак хэлээр бэлтгэх бөгөөд энэ чиглэлээр Баян-Өлгий аймгийн ХХҮХ-тэй хамтран ажиллана.

Төслийн үе шат	Зөвлөлгөөн/ мессежний сэдэв	Ашигласан арга	Зорилтот оролцогч тал	Хариуцах эзэн
Бэлтгэл	Байгаль орчин, нийгмийн хяналтын хураангуй, БОННХТ, ОТОХТ боловсруулах зорилго ба арга ОТОХТ-г боловсруулж, шаардлагатай хүн хүч, санхүүгийн нөөцийг тодорхойлох	Виртуал зөвлөлгөөн, хэлэлцүүлэг Танилцуулга мэдээлэл Виртуал зөвлөлгөөн, хэлэлцүүлэг, харилцан мэдээлэл, баримт бичиг солилцох.	ХНХЯ ХНХЯ/ ТХН	ХНХЯ/ ТХН
Хэрэгжилт	БОНУХ/ОТОРТ шинэчлэл ба хэрэгжилт Төслийн хэрэгжилтийн талаар тогтмол шинэ мэдээлэл ГБМ-ын мэдээлэл, үүнд гарсан гомдлын тоо, агуулга, шийдвэрлэсэн эсвэл дараагийн шатанд шилжүүлсэн гомдлын тоо гэх мэт	Нүүр тулж уулзах арга хэмжээ хийх боломжгүй тохиолдолд виртуал зөвлөлгөөн, хэлэлцүүлэг ХНХЯ/ТХН-ийн вебсайт, бусад сошиал медиа сувгаар баримт бичгийн төслийг олон нийтэд мэдээлэх ГБМ болон үйл ажиллагааны журам, хэрхэн гомдол гаргах тухай дэлгэрэнгүй мэдээлэл бүхий зурагт хуудас/ сурталчилгааны	Засгийн газарт: Улсын Онцгой Байдлын Комисс, СЯ, ХНХЯ, ХХҮЕГ, орон нутгийн ХХҮГ/Х (УБ хот, аймгийн түвшинд), Сонгон шалгаруулах хорооны гишүүд; Олон нийтэд: Ажил хайгч болон бичил бизнес эрхлэгч иргэд; Ажил олоход бэрхшээлтэй иргэд; 18-34 насны залуучууд; МСҮТ, коллеж, их дээд сургууль төгсөгчид;	ХНХЯ/ ТХН

	БОНУХ	материал	Ядуу өрх (ООТА-ын оноогоор хэмжсэн; Эмэгтэйчүүд; Хоршоо, нөхөрлөлийн гишүүд, аймгийн төвийн хүн ам; иргэдийн бүлгүүд; нийгмийн даатгалд хамрагдсан даатгуулагчид; үндэстний цөөнх; Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд (ХБИ) НҮБХХ, ОУХБ, АХБ, ЕСБХБ, ГОУХАН зэрэг олон улсын байгууллагууд	
--	-------	----------	--	--

3.5. Эмзэг бүлгийн иргэдийн санал бодлыг тусгах стратеги

Эмзэг бүлгийн иргэдийн хэрэгцээ шаардлага, мэдээлэл болон үйлчилгээний хүртээмж, тэдний гэр, ажлын байр, нийгмийн орчинд тулгарч буй бусад бэрхшээл, санаа зовоож буй асуудлуудыг ойлгохын тулд төсөл тэдгээр оролцогч талуудын оролцоог хангаж ажиллана. Төсөл хэрэгжүүлэх явцад эмзэг бүлгийн иргэдийг үр дүнтэй, бүтээлч оролцоог хангаж, тэдэнтэй харилцаа холбоотой ажиллах стратегийг нарийвчлан боловсруулж ашиглана⁷.

3.6. Оролцогч талуудад тайлагнах

Төслийг боловсруулах явцад төслийн талаар, түүний дотор байгаль орчин, нийгмийн эрсдлийн удирдлага, оролцогч талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөө болон гомдол барагдуулах механизмын хэрэгжилтийн талаар оролцогч талуудыг байнга мэдээллээр хангаж тайлагнана.

4. Оролцогч талуудын оролцоог хангах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх нөөц ба үүрэг харивцлага

4.1. Нөөц

Оролцогч талуудын оролцоог хангах үйл ажиллагааг ХНХЯ нь ТХН-ээр дамжуулан хариуцна. ОТОХТ-г шинэчлэх, хэрэгжүүлэх зардлыг төслийн Бүрэлдэхүүн хэсэг 3, төслийн удирдлагын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

⁷ Жишээлбэл: (i) эмэгтэйчүүд: олон нийтийн оролцоог хангах багийн бүрэлдэхүүн жендэрийн тэгш байдлыг хангасан байх, багийн удирдлагад эмэгтэйчүүдийн манлайллыг дэмжих, гэртээ цалингүй ажил эрхэлдэг эмэгтэйчүүдийн оролцоо боломжийг хангахын тулд онлайн хэлбэрээр болон биечлэн уулзаж авах судалгаа боловсруулах, бусад оролцоо хагах бусад үйл ажиллагааг зохион байгуулах; иргэдтэй биечлэн уулзах тохиолдолд хүүхэд харах үйлчилгээ, тээврийн хэрэгсэл, аюулгүй байдлыг хангахад анхаарах; (ii) Жирэмсэн эмэгтэйчүүд: жирэмсэн эмэгтэйчүүдэд зориулан эрүүл ахуйн үндсэн ойлголт, халдвараас урьдчилан сэргийлэх, тэдний сонирхож буй асуулт, санаа зовоосон зүйлсийн талаар хаанаас хэрхэн тусламж үйлчилгээ авч болох талаар сургалтын материал боловсруулах; (iii) Өндөр настан, өвчтэй хүмүүс: тэдний тусгай хэрэгцээ шаардлагын талаар мэдээлэл боловсруулж, тэд яагаад илүү эрсдэлтэй, өөрсдийгөө хэрхэн асрах тухай тайлбарлах; өөрийн эрүүл мэндийн статусаас хамаарч өөрийгөө хамгаалж сэргийлэх талаарх мессежийг биечлэн хийж үзүүлэх (амьдрах орчны байгууламжийг хэрхэн ашиглах гэх мэт); тэдний гэр бүлийн гишүүд, эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгчид, асран хамгаалагчдад чиглэсэн тайлбар мэдээлэл өгөх; (iv) Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд: брайл, том үсгээр хэвлэх гэх мэт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд хүртээмжтэй хэлбэрээр мэдээлэл өгөх; тайлбарыг бичиж оруулсан эсвэл дохионы хэлээр орчуулсан видео бичлэг, сонсголын бэрхшээлтэй хүмүүст зориулан текстийн тайлбар, технологийн тусламж ашигладаг хүмүүст зориулсан онлайн материал гэх мэт харилцаа холбооны олон хэлбэрийг ашиглахыг санал болгох; мөн (iv) Хүүхэд: мэдээлэл, харилцааны материалыг хүүхдэд ээлтэй байдлаар боловсруулах, эцэг эхчүүдэд өөрсдийн сэтгэл санааны байдлыг удирдаж, хүүхдүүдэд тайван байж өөрийгөө удирдахад нь туслах үр чадварыг олгох.

4.2. Удирдлагын чиг үүрэг, хариуцлага

Төсөл хэрэгжүүлэх зохицуулалт: ХНХЯ нь төслийн хэрэгжилтийг бүхэлд нь хариуцах бөгөөд үүний дотор ерөнхий зохицуулалт, үр дүнгийн хяналт мониторинг хийх, Дэлхийн банктай төслийн санхүүгийн болон байгаль орчин нийгмийн нөлөөний хамгааллын асуудлаар харилцах зэрэг орно. Төслийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх ТХН-нд дэмжлэг үзүүлж, ТХН-ийн ажилтнуудыг сургах, үүнд ОТОХТ ба БОНУХ-ний хэрэгжилтийг удирдан хянах, тухайлбал ХХҮЕГ-ын дэмжлэгтэйгээр хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний газар/хэлтсүүд бичил бизнес эрхлэгчдийг сонгон шалгаруулсан үйл ажиллагааг түүвэрлэн хянаж мониторинг хийнэ. Оролцогч талуудын оролцоог хангах үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн асуудлаар хоёр жил тутамд явцын тайлан бэлтгэж баримтжуулах ба Ассоциацид хүргүүлнэ.

5. Гомдол барагдуулах механизм (ГБМ)

Гомдол барагдуулах механизмын гол зорилго нь гомдлыг цаг алдалгүй, бүтээлчээр, үр ашигтай шийдвэрлэхэд туслах явдал юм. Тодруулбал ГБМ нь шударга, үр дүнтэй, урт хугацааны үр өгөөжтэй байх ил тод, хариуцлагатай үйл явц байна. Аливаа алдаа доголдлыг засч залруулахад туслах олон нийттэй зөвлөлдөх, хэлэлцэх үйл ажиллагааны салшгүй нэг хэсэг болох итгэлцэл, хамтын ажиллагааг ГБМ нь бий болгоно. Тодруулбал, ГБМ нь:

- Төслийн нөлөөлөлд өртсөн иргэд гомдол гаргах эсвэл төсөл хэрэгжүүлэх явцад гарсан аливаа маргааныг шийдвэрлэх сувгийг бий болгох;
- Гомдол гаргагчдын гомдлыг барагдуулах зохих талуудын харилцан хүлээн зөвшөөрсөн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, гомдол гаргагч сэтгэл ханамжтай байх
- Шүүхийн хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд хандахаас зайлсхийх.

5.1. ГБМ-ын тодорхойлолт

Гомдлыг 2 түвшинд шийдвэрлэнэ. Үүнд үндэсний түвшинд ХНХЯ нь ТХН-ээр дамжуулан шийдвэрлэнэ. Орон нутгийн түвшинд аймгийн ХХҮХ-ууд гомдлыг бүртгэнэ.

Гомдол барагдуулах үйл ажиллагаа нь дараах үе шат, тодорхой хугацаатай байна. Үүнд:

- Алхам 1: Өргөдөл гомдлыг амаар эсвэл бичгээр ХНХЯ, орон ХХҮГ/Х, ТХН-д илгээх,
- Алхам 2: Гомдлыг бүртгэж, 48 цагийн дотор бүртгэх,
- Алхам 3: Ажлын 7 өдрийн дотор гомдлын асуудлыг шалгаж хариу өгөх
- Алхам 4: Гомдол гаргагчийн хариу арга хэмжээ: гомдлыг хаах эсвэл гомдол нээлттэй хэвээр байгаа тохиолдолд зохих арга хэмжээ авах.

ХНХЯ	ТХН	ХХҮГ/Х
Холбоо барих: Мэдээлэл харилцаа хариуцсан ажилтан info@mlsp.gov.mn; Вэбсайт: http://www.mlsp.gov.mn Утас: +976-51-261553, +976-51-267635 Хаяг: Монгол улс, УБ хот-15160,, Чингэлтэй дүүрэг, Хороо 4, ХҮБ-ын гудамж	Холбоо барих: ХШҮ хариуцсан ажилтан, info@mesp.mn ; +976-76000073 Хаяг: УБ хот, СБ дүүрэг, Модун тавер, Өрөө 801	ХХҮГ/Х-үүдийн вэбсайтыг ХХҮЕГ-ын дараах вэбсайтаас авах боломжтой http://hudulmur-halamj.gov.mn/

Гомдол барагдуулах бүхий л сувгийг ашигласан ч гомдол гаргагч өөрийн гомдлыг шийдэгдээгүй гэж үзвэл 1995 онд батлагдсан “Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх тухай хуулинд” заасны дагуу хуулийн байгууллагад хандах эрхээ хэрэгжүүлэхийг тухайн гомдол гаргагчид зөвлөнө. Тус хуулинд зааснаар иргэдийн төрийн байгууллага нь өргөдөл гомдлыг хүлээн авсан өдрөөс хойш 30 хоногт багтаан шийдвэрлэдэг ба шаардлагатай тохиолдолд уг хугацааг 30 хүртэл хоногоор нэмж сунгаж болдог.

Төсөл нь олон нийт болон сонирхогч, оролцогч талуудад мэдээлэл түгээх зорилгоор төслийн вэбсайт ажиллуулна. Энэ вэбсайт нь төслийн үр шим хүртэгчдээс санал гомдол хүлээн авах сувагтай байна. ТХН-ийн зохицуулагчийн зөвлөмж хяналтын доор ХШҮ-ий ажилтан ГБМ-ийн хэрэгжилтийг хариуцна. ТХН ГБМ-ын хэрэгжилтийн талаар Дэлхийн банканд тайлан гаргаж ирүүлнэ.

5.2 Гомдлыг бүртгэх байршлууд – дараагийн үе шат

Гомдлыг дор дурдсан сувгаар, шаардлагатай тохиолдолд нэрээ нууцлан эсвэл гуравдагч этгээдээр дамжуулан шууд гаргаж бүртгүүлнэ.

- Утсаар: ХНХЯ (+976-51-261553), ТХН (+976-76000073) эсвэл ХХҮГ/Х. Аймгуудын хөдөлмөр нийгмийн халамжийн газрын утасны жагсаалтыг ХХҮЕГ-ын вэбсайтнаас авах боломжтой.
- Имайлээр: ХНХЯ info@mlsp.gov.mn, ТХН info@mesp.mn, эсвэл ХХҮГ/Х-ийн имейлрүү гомдлоо илгээх (мэдээллийг ХХҮЕГ-ын вэбсайтнаас авах боломжтой)
- Захидлаар: ХНХЯ, ТХН эсвэл орон нутгийн ХХҮГ/Х-т шууд захидал бичих.
- Дээр дурдсан хаяг бүхий байгууллагад гомдлын маягт бөглөж илгээх, маягтыг гомдол гаргагч нь холбогдох ХХҮГ/Х-аас авах боломжтой.
- ХНХЯ, ТХН, ХХҮГ/Х-т биечлэн очиж гомдол гарган гомдлын бүртгэлийн дэвтэрт бүртгүүлэх эсвэл ТХН-ийн оффист байрлуулсан санал сэтгэгдлийн хайрцагт гомдлоо хийх.

Дээрх бүх сувгаар гомдлыг хүлээж авсны дараа ТХН-ээс нэвтрүүлэх гомдлын бүртгэлийн дэвтэр эсвэл гомдлын бүртгэлийн мэдээллийн сан – эксел хүснэгтэнд бүртгэнэ.

[Төсөл нь бэлгийн мөлжлөг, бэлгийн дарамт/ хүчирхийлэл (БОНҮ/Эрүүл мэнд, аюулгүй байдал) зэрэг эмзэг болон нууц гомдлыг Дэлхийн банкны Байгаль орчин, нийгмийн үнэлгээ, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын талаарх БОНХ-ний сайн туршлагын удирдамжид нийцүүлэн бүртгэж, шийдвэрлэх бусад арга хэмжээтэй байна.]⁸

6. Хяналт ба Тайлагналт

6.1. Хяналт мониторингийн үйл ажиллагаанд оролцогч талуудыг оролцуулах

ОТОХТ-ий хэрэгжилтийг ТХН хариуцна. Орон нутгийн түвшинд ХХҮГ/Х мөн чухал үүрэг гүйцэтгэх бөгөөд ГБМ-аар хүлээн авсан гомдлын тоо, шийдвэрлэсэн арга хэмжээний талаарх мониторинг хяналтын тайлан бэлтгэж хоёр жил тутамд ХХҮГ/Х болон ТХН-д хүргүүлнэ.

6.2. Оролцогч талуудад тайлагнах

Төслийг хэрэгжүүлэх явцад тус төлөвлөгөөнд тусгасан мэдээллийг төслийн хэрэгжилтийн сүүлийн үеийн мэдээллээр баяжуулан, төсөл боловсруулах шатанд төлөвлөж байсан оролцооны аргууд нь зохистой, үр дүнтэй арга хэвээр байгаа эсэхийг хянаж, тогтмол шинэчлэн боловсруулж байна. Төслийн үйл ажиллагаа, хэрэгжилтийн хуваарьтай холбоотой томоохон өөрчлөлтүүдийг ОТОХТ-д тухай бүр зохих ёсоор тусгана. Олон нийтээс ирүүлсэн гомдол, лавлагаа, холбогдох кейсүүд, тухайн гомдлын дагуу авч хэрэгжүүлсэн засч залруулах болон урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний хэрэгжилтийн талаарх мэдээллийг хариуцсан ажилтнууд нэгтгэж, төслийн удирдлагад танилцуулна. Сар тутмын тайлан нь хүлээн авсан гомдол, мэдээлэл авах хүсэлтийн тоо, агуулгын аль алиныг үнэлэх механизмыг бүрдүүлэхийн зэрэгцээ тэдгээрийг цаг тухайд нь үр дүнтэй шийдвэрлэж чадаж буй эсэх төслийн чадварыг үнэлнэ. Тухайн жил төслийн хүрээнд хийгдсэн олон нийтийн оролцооны үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийг оролцогч талуудад

⁸ НБОУ/НЭМ-ийн эрсдэлтэй хамааралтай үед нэмэх

дараахь хоёр арга замаар мэдээлэх боломжтой. Үүнд:

- Орлоцогч талуудтай хамтран ажилласан төслийн үйл ажиллагааны жилийн тайлан, хэвлэмэл материал,
- Доор дурдсан үзүүлэлтийн дагуу Гүйцэтгэлийн Шалгуур Үзүүлэлтэнд (ГШҮ) тавих хяналт

#	ҮЗҮҮЛЭЛТ	ХАРИУЦАХ ЭЗЭН
1	Төслийн нөлөөлөлд өртсөн иргэдэд зориулсан төслийн ГБМ-ын талаар олон нийтийн ойлголт мэдлэгийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн хэвлэмэл материалын тоо	ХНХЯ, ХХҮГ/Х/ТХН
2	Дэд бүрэлдэхүүн 2.1-д ашигласан сурталчилгааны суваг, давтамжийн тоо	ХНХЯ, ХХҮГ/Х/ТХН
3	ХНХЯ, ТХН болон ХХҮГ/Х-ийн сувгаар тайлант хугацаанд хүлээн авсан олон нийтийн гомдол хүсэлтийн тоо	ХНХЯ, ХХҮХ/ТХН
4	ТХН-ээс ХХҮГ/Х-д ГБМ-ын талаар зохион байгуулсан сургалтын тоо	ТХН